

Het Kennemerstrand

Hier heerst de lange arm van Amsterdam. Zonder Amsterdam geen Noordzeekanaal. Zonder Amsterdam geen steeds langere pieren. Zonder pieren geen aangroei van de kust, geen Kennemerstrand. Een bijzondere plek. Met veel soorten die het nieuwe, warmere klimaat weerspiegelen. Naar aantal zeldzame soorten per vierkante kilometer is dit mogelijk de rijkste natuur van Kennemerland. En de jongste.

Oriëntatie

In de zestiger jaren van de vorige eeuw zijn ten behoeve van zeeschepen de pieren van IJmuiden verlengd tot bijna 4 km buitengaats. Dat beïnvloedt de zeestromingen. Aan de zuidzijde van de Zuidpier is door spontane zandafzetting de kust ter plekke ongeveer 1 kilometer aangegroeid. Dit proces zal naar verwachting nog een tiental jaren doorgaan. Ook aan de noordkant, bij de Rijksduinen van Wijk aan Zee treedt deze aanwas op, maar in het zuiden is de groei fors, omdat de zeestroming die zand meevoert langs de kust noordwaarts is gericht en hier meer zand kan deponeren dan boven de Noordpier.

Op het Kennemerstrand liggen geen oude bouwwerken die de hand van de mens uit een ver verleden verraden. Ook geen sporen uit de oorlog, terwijl de nabijgelegen Duinen van Velsen er vol mee zitten. De strijd die hier heeft gewoed is een andere, namelijk een woordenstrijd: bezwaarschriften, beroepschriften, juridische procedures en veel publiciteit, beslecht rond 2006. Natuurbeschermers waaronder Stichting Duinbehoud wonnen: een ontsluitingsweg door een beschermd duin richting Kennemermeer ging niet door, evenmin als een fietspad over de oude zeereep. Het geplande bungalowpark sneuvelde op de tekentafel, net als een landingsplaats voor hovercrafts en een overdekt golfslagbad. Er is van alles wél tot stand gebracht. Recreatieondernemers hebben op de jonge strandvlakte grootse bouwprojecten gerealiseerd die nu de skyline tot kilometers in de omtrek domineren. Er is een jachthaven aangelegd. In 1993 groef men in de strandvlakte een recreatiemeer, het Kennemermeer. Maar echt bruisen doet vooral de jonge en nieuwe natuur die zich op het Kennemerstrand vestigde. De heivlinder fladdert hier boven de blauwe zeedistel. Het ironische is dat de natuur bedacht was in het zuiden en de recreant in het midden bij het meertje. Het pakte andersom uit.

Natuur: jong en primair

Alles wat we hier zien is jong, jonger, jongst. Tussen nul en hooguit vijftien jaar oud. Het jongst zijn de stuivende duinen. Het zand wordt ingevangen door biestarwegras – dan spreken we over embryonaal duin – later door helm en vele soorten van opstuiwend duin met resten van wier en aanspoelsel: zeeraket, zeevolksmelk, zeeostelein. Daar groeien ook warmteminnde nieuwkomers als de zeevenkel met de grootste groeiplaats in Nederland, en zeelathyrus en zeevinde. Ook paddenstoelen als duinveldridderzwam en zandtulpje zijn present. Voor aan zee en stuivend zand gebonden natuur is het hier een feest. Jong is ook een doorbraak van een lage duinenrij, waardoor

DE REIS WAARD, SOMS UNIEK	BIJZONDER
***	*
► aangroeiende kust, rijke primaire duinvallei; zeer rijke flora	► grote rol vrijwilligers bij bescherming en beheer

rond 1995 een piepkleine slufteer is ontstaan: een doorbraak van de zee naar een achterliggende laagte, een verzoetende duinvallei. Waar het zoute water binnendringt staan zeeaster en stomp kweldergras (de enige plek tussen Texel en Voorne). Aan de rand van een rietomzoomde vallei met zeebies is de even zeldzame als giftige dodemansvingers te vinden. Wie het eet is gewaarschuwd: de naam klopt volledig. Hier groeien ook fluitenkruid en wilde peen die er veel op lijken, maar dodemansvingers groeit alleen waar kalkrijke kwel uit een achterliggend duin een piepjonge duinvallei bij zee bereikt. Een zeer zeldzame soort uit een zeer zeldzaam milieu.

Door de aanleg van de zanddijk meer noordwaarts is een primaire duinvallei ontstaan: een van het strand afgesnoerde vlakke met zoet water in de bovengrond. Doordat de zoute zee hier niet meer binnen kan stromen is dit gedeelte in hoog tempo begroeid geraakt. Eerst met pionierplantjes zoals dwergzegge, maar al snel met struiken zoals duindoorn. Als zo'n vlakte net is ontstaan verschijnen bloemen van waterpunge en twee soorten duizendguldenkruiden. Een paar jaar later is dit type valleitjes het hoogtepunt van de Nederlandse natuur, vooral als er sprake is van kalkrijk grondwater dat toestroomt uit een nabijgelegen duin. En dat doet het hier. De meest opvallende soorten zijn rietorchis, vleeskleurige orchis en als madeliefjes zo veel: parnassia.

Wie met een botanicus meeloopt ziet de vele zeldzame bloemen en grassen die hier groeien. Bevertjes, de fijnbloemige vlozegge, de wereldwijd zeer zeldzame stippelzegge, teer guichelheil met haar roze bloemen en de ingetogen groenknolorchis. Allemaal bedreigde planten. De laatste heeft de Europese status van 'Habitatrichtlijnsoort' bereikt. Jargon dat betekent dat alleen al deze plant het beschermen van het hele gebied rechtvaardigt. Ook midden in de zomer is er veel zeldzaams te genieten: gele bitterling (mede door een warmer klimaat noordwaarts uitbreidend), de paarse slanke gentiaan en moeraswespenorchis met haar gulle bloemen. De ruigere delen van het gebied met riet en wilgen zijn voor broedvogels van belang: o.a. baardmannetje, blauwborst en nachtegaal. En enkele nieuwkomers: graszanger en roodmus. 's Zomers krioelen hier jonge rugstreeppadjes waarvan jaarlijks een nieuwe generatie probeert te overleven. In de najaarstrek doen bokjes (een snippensoort) en vele trekvogels het gebied aan.

Trends en beheer

Primaire duinvalleien zoals het Kennemerstrand hebben niet het eeuwige leven. Vooral als de beschutting toeneemt door

een groeiende duinrichel aan de zeezijde verandert zo'n gebied snel. Struiken als kruipwilg, vlier, duindoorn en later bomen zoals wilgen ontkiemen en nemen het stokje van de natuurlijke ontwikkeling over. Open natuur rijk aan bloemen en vlinders wordt een dicht bos vol mos en korstmoss. Omdat de meeste bedreigde planten thuishoren in de jongste ontwikkelingsstadia en de ontwikkeling niet door begrazing, de zee, overstuiving en uitstuiving wordt geremd, is er in 2006 voor gekozen om plaatselijk te maaien. Dit gebeurt pas in het najaar en dan alleen in de meest waardevolle delen. Deze ingreep houdt plaatselijk de ontwikkeling van struweel tegen en biedt kansen aan de vele beschermde planten en dieren. Met dit overgangsbeheer heeft het Kennemerstrand een functie als brongebied gekregen. Hiervandaan kan flora en fauna zich verspreiden als elders nieuwe duinvalleien of slufteers ontstaan. En natuurbeschermers zijn als iedereen: ze raken gehecht aan

wat er allemaal voor moois in een gebied verschijnt en willen dit behouden.

Toekomst

Onder de rook van staalfabrieken ligt de enige primaire duinvallei van de vastelandsduinen van Noord-Holland. Na stopzetting van de waterwinning in 2002 is het waterpeil in de nabijgelegen duinen weer gestegen. Door het vele zoete en kalkrijke water is het een toplocatie voor de natuur. Het is slechts enkele tientallen hectaren groot en laat zien hoe een kust kan aangroeien. Het Kennemerstrand is onderdeel van het Europees beschermde netwerk van natuurgebieden Natura 2000. In 2006 hebben de gemeente Velsen, de provincie, Kennemerstrand nv, Natuurmonumenten en Stichting Duinbehoud afspraken gemaakt voor een verdere toeristische ontwikkeling aan de noordzijde en natuurontwikkeling in het zuiden.

Montage van kaart (1900) en luchtfoto (2006): het ontstaan van het Kennemerstrand